

STORTINGET

Innst. 403 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 94 S (2022–2023)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Investeringar i Forsvaret og andre saker

Til Stortinget

Sammendrag

Føremålet med denne proposisjonen er å be om Stortinget si godkjenning til å starta opp fire nye investeringsprosjekt, endra omfanget på ti investeringsprosjekt og å informera Stortinget om ni saker.

Utgangspunktet for godkjenning av investeringsprosjekta i Forsvaret er dei årlege budsjettproposisjonane (Prop. 1 S). Denne proposisjonen fyller såleis ut budsjettproposisjonen.

Investeringsprosjekta som proposisjonen omtalar, er alle i samsvar med inneverande langtidsplan for forsvarssektoren (Prop. 14 S (2020–2021)). Rammene i denne proposisjonen er alle i 2023-kroner, og valutakursar er pr. 15. desember 2022.

Proposisjonen har følgjande innhald:

- Godkjenning av kostnadsramme for tre nye materiellprosjekt: Maritim helikopterkapasitet, artilleri-ammunisjon og levetidsforlenging Indre Kystvakt.
- Godkjenning av kostnadsramme for eit nytt eige- doms-, bygge- og anleggsprosjekt: Ørland – eige- dom, bygg og anlegg for luftvern.
- Godkjenning av omfangsendring for sju pågåande materiellprosjekt: Brupanservogn, ingeniørpanser- vogn, bergespanservogn, landbasert transportstøtte, elektroniske mottiltak, modernisering av krypto-

løysingar, og oppgradering av Very Low Frequency (VLF) Novik.

- Godkjenning av omfangsendring for tre pågåande eigedoms-, bygge- og anleggsprosjekt: Evenes – fasil- itetar for maritime patruljefly, Ørland – utbetring av hovudrullebana, og Ørland – ytre perimeter.
- Status for oppfølging av oppmodingsvedtak om lovheimel for å ivareta rettane til fangar.
- Åtte informasjonssaker om: Gjenanskaffing av materiell som er donert til Ukraina, om amerikanske investeringar i infrastruktur på Rygge, om talet på norske F-35-fly i USA for utdanning, om ambi- sjonsnivå for full operativ evne for kampflyvåpenet, om infrastruktur og støtte til kampflyvåpenet, om NATO si vurdering av Noreg, om investeringspro- grammet for utbygging av Evenes, og regjeringa sitt val av leverandør av stridsvogn.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Bengt Fasteraune, fra Fremskrittsparti- et, Sylvi Listhaug og Christian Tybring- Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, merker seg at formålet med denne proposisjonen er å be om Stortingets godkjenning til å starta opp fire nye investerings-

prosjekter, endre på ti investeringsprosjekter og å informere Stortinget om ni saker.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt merker seg at flere av investeringsprosjektene skal finansieres gjennom å kansellere og skyve på lavere prioriterte investeringsprosjekter. Det er ikke oppgitt konkret hvilke prosjekter dette omfatter, men disse medlemmer legger til grunn at det er gjort faglige og operative vurderinger av at disse endringene ikke vil påvirke den operative evnen negativt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener det haster å styrke Norges nasjonale forsvarsevne, og at proposisjonens forslag til nye investeringsprosjekter kan bidra til dette. Disse medlemmer understreker samtidig at Norge i lang tid har latt investeringer i utstyr gå på bekostning av Forsvarets personell, og at det i dag er kritisk mangel på personell i flere avdelinger, som gjør at Forsvaret ikke klarer å utnytte det utstyret som allerede er anskaffet. Disse medlemmer viser til at andelen som går til investeringer i det norske forsvarsbudsjettet, gjennom flere år har ligget rundt 30 pst., som er 50 pst. mer enn NATOs mål, som er 20 pst. Disse medlemmer understreker at personell, både militært og sivilt ansatte og vernepliktige, er Forsvarets viktigste ressurs og bør prioriteres langt høyere enn i dag.

Komiteens medlem fra Rødt viser til representantforslag fra Rødt om å styrke Norges forsvarsevne (Dokument 8:207 S (2022–2023)), som nå er til behandling i komiteen, der det blant annet foreslås tiltak for å bedre ståtiden til ansatte og rekruttering i Forsvaret og økt bruk av reservister for å øke Forsvarets beredskap, operative evne, utholdenhet og volum. Dette medlem mener likevel at det er nødvendig å investere i nye kapasiteter og kapabiliteter og Forsvarets eiendom, bygg og anlegg og å tette eksisterende hull på materiell- og forsyningssiden. Deriblant mener dette medlem at det er nødvendig med en storstilt satsing på å styrke Norges luftvern, noe som også foreslås i samme representantforslag.

P1129 Maritim helikopterkapasitet

Komiteen har merket seg at regjeringen den 9. juni i 2022 vedtok å heve kontrakten på NH90-helikoptrene som var anskaffet og under innfasing til prosjekt 7660 NH90, og at regjeringen nå foreslår å igangsette et prosjekt for å anskaffe maritim helikopterkapasitet til Forsvaret.

Komiteen noterer seg at prosjektet har en kostnadsramme på inntil 11 983 mill. kroner inkludert merverdiavgift, avsetning for usikkerhet og gjennomfø-

ringskostnader. Komiteen registrerer at det stilles krav til leverandøren av helikoptrene om industrisamarbeid tilsvarende den fulle verdien av kontrakten om anskaffelsen.

Komiteen tar til etterretning at prosjektet ikke har gjennomgått ordinær prosess for kvalitetssikring, men at denne vil bli gjennomført våren 2023, og at Forsvarsdepartementet vil komme til Stortinget dersom det er nødvendig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti, merker seg at kostnadsrammen for Seahawk-helikoptre er et anslag, og at et bindende tilbud fra leverandøren ikke foreligger før i juni. Flertallet forventer at departementet kommer tilbake til Stortinget med den endelige kostnadsrammen for anskaffelsen, og hvordan anskaffelsen er tenkt finansiert. Flertallet ber også om at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med resultatene av den pågående kvalitetssikringen. Flertallet legger til grunn at anskaffelsen inkluderer et robust konsept for reservedeler.

Komiteen ser positivt på at Forsvaret tilføres maritim helikopterkapasitet. Kapasiteten er nødvendig for å sikre at Kystvakten kan gjennomføre sine operasjoner på tiltenkt måte. Det vil være en viktig ressurs både med tanke på søk og redning, fiskeriforvaltning og annet oppsyn. Komiteen merker seg at statsråden i svarbrev til komiteen den 3. mai 2023 uttaler at ivaretagelse av et maritimt helikoptermiljø i påvente av innfasing av en ny kapasitet er en prioritert oppgave for Forsvaret. Komiteen ser nytten av at personellet disponeres i andre stillinger for å opprettholde kompetanse, og at det er inngått en avtale om utveksling av personell med Danmark.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet tar til etterretning at Seahawk møter de målkrav som stilles av Forsvaret når det gjelder sikkerhet. Det er positivt at Forsvarsmateriell og Forsvaret ser på muligheter for å øke sikkerheten ytterligere. Disse medlemmer registrerer at det så langt ikke har vært gjennomført særegne nasjonale dybdeanalyser og detaljerte vurderinger knyttet til gearboksens evne til å operere uten olje, men at Forsvarsmateriell avventer informasjon fra US Navy, og at denne vil danne grunnlaget for norsk militær sertifisering. Disse medlemmer merker seg at den svært høye kostnaden for anskaffelsen av 6 Seahawk med initial support, vedlikeholds- og treningspakke samt noe modifisering av fartøyene skyldes blant annet økte kostnader knyttet til teknologiutvikling, inflasjon og kronkurs. Det opplyses også i svarbrevet at Forsvarsdepartementet vurderer

at det vil bli produsert nødvendige reservedeler også etter at produksjonen av helikopteret opphører.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt merkar seg at Seahawk manglar flyteevne, og at innkjøpet av denne helikoptertypen dermed bryt med 30 år lange sikkerheitskrav i Noreg. Noreg er eit land med lang kyst, og såleis har også kravspesifikasjon om evne til å lande og flyte på vatn vore eit viktig sikkerheitstiltak for pilotane. Det bør undersøkast kva for tiltak som kan kompensere for denne mangelen. Desse medlemene vil vidare understreke viktigheita av å oppretthalde og styrke dei operative og tekniske fagmiljøa i Forsvaret. I tråd med Forsvarskommisjonen sine tilrådingar må nye kapasitetar bli tilstrekkeleg bemanna for å utnytte desse kapasitetane på ein god måte.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt merker seg at investeringsprosjektet P1129 Maritim helikopterkapasitet av tidshensyn ikke har gjennomgått ordinær prosess for kvalitetssikring, og at anskaffelsen P5230 artilleriammunisjon 155 mm ble gjennomført som et rammestyrt kjøp med fritak for krav til ekstern kvalitetssikring.

Disse medlemmer understreker at det haster å skaffe Norge maritim helikopterkapasitet, men at det påligger regjeringen et viktig ansvar for å sikre at Stortinget er gitt riktig og tilstrekkelig informasjon om investeringsforutsetninger, herunder hvilken operativ evne investeringen vil gi gjennom hele levetiden og til hvilken levetidskostnad, samt om tilgang på reservedeler og forutsetninger for vedlikehold og tilgjengelighet gjennom hele levetiden.

Komiteens medlemmer fra Rødt og Venstre er opptatt av at Forsvaret har behov for operativ maritim helikopterkapasitet så fort som mulig. Når det gjelder NH90-flåten, er det på det rene at anskaffelse, mottak, innfasing og drift av flåten har pågått over mange år uten at de forventede resultater har blitt oppnådd. Slik dette medlem forstår det, pågår det i dag en juridisk prosess knyttet til tilbakelevering. Dersom tilbakelevering skulle bli vanskelig, og dersom det medfører riktighet at det per i dag er 8 NH90-helikoptre med full operasjonell kapabilitet som står garasjert, bør regjeringen vurdere å opprette dialog med leverandør om å benytte helikoptrene på Bardufoss inntil nye helikoptre kan benyttes på kystvaktstasjonene.

P5230 Artilleriammunisjon 155 mm

Komiteen merker seg at anskaffelsen av ny artilleriammunisjon med rekkevidde over 40 km til de nyanskaffede K9 artilleriskytsene er et direktekjøp fra Nammo Raufoss AS. Komiteen noterer seg at anskaf-

felsen gjennomføres som et rammestyrt kjøp med fritak fra kravene om ekstern kvalitetssikring.

Komiteen viser til at det er et stort behov for økt produksjonskapasitet og for å øke beredskapslagrene av ammunisjon. Komiteen understreker at det er mange innsatsfaktorer i fremstillingen av ammunisjon, og at regjeringen må sikre at det blir reell økning i produksjonskapasiteten. Dette inkluderer sikker tilgang på strøm for NAMMO. Komiteen mener det er behov for å sette beredskapshensyn først når det gjelder NAMMOs tilgang på energi til produksjon av ammunisjon.

P6624 Levetidsforlenging Indre kystvakt (IKV)

Komiteen noterer seg at prosjektets hovedmålsetting er å sikre at de fem fartøyene i Nornen-klassen kan videreføres mot 2040 for å sikre en kontinuerlig kystvaktkapasitet i indre farvann. Komiteen merker seg at levetidsforlengelse av fartøyene vil bli gjennomført gjennom en nasjonal konkurranse, mens anskaffelse av de hurtige patruljebåtene vil bli gjennomført som en åpen konkurranse.

Ørland – eiendom, bygg og anlegg til luftvern

Komiteen merker seg at det i prosjektet blant annet blir etablert et nytt administrasjonsbygg med kontor og undervisningsrom, samt to haller for lagring av utstyr for de to luftvern batteriene. Komiteen tar til etterretning at forventet overlevering av prosjektet er tidlig i 2026.

P5045 Brupanservogn

Komiteen noterer seg at tilleggsanskaffelsen vil bli gjort med bakgrunn i den tidligere inngåtte kontrakten om anskaffelsen av brupanservogner til Hæren. Komiteen merker seg at det skal anskaffes to nye brupanservogner, og at levering er planlagt innen 2029. Komiteen oppfatter at leverandørens forpliktelser om industrielt samarbeid fortsetter ved inngåelse av kontrakten, og at forpliktelsen nå vil øke tilsvarende verdien på opsjonen som blir utløst.

P5049 Ingeniørpanservogn

Komiteen registrerer at det skal anskaffes åtte nye ingeniørpanservogner og tilhørende utstyr for minerydding, og at levering er planlagt fra 2026. Komiteen merker seg at tre av vognene er gjenanskaffelse etter donasjoner til Ukraina. Komiteen oppfatter at tilleggsanskaffelsen vil bli gjort gjennom utløsning av en opsjon i den tidligere kontrakten, og at avtalen om industrielt samarbeid vil øke tilsvarende verdien på opsjonen som blir utløst.

P5430 Bergepanservogn

Komiteen noterer seg at tilleggsanskaffelsen vil bli gjort gjennom utløsning av en opsjon i den tidligere kontrakten, og avtalen om industrielt samarbeid vil øke tilsvarende verdien på opsjonen som blir utløst. Komiteen merker seg at det skal anskaffes tre nye bergepanservogner, og at levering er planlagt fra 2026. Komiteen oppfatter at en av vognene er gjenanskaffelse etter donasjon til Ukraina.

P5475 Elektroniske mottiltak (EMT)

Komiteen noterer seg at tilleggsanskaffelsen vil bli gjort gjennom utløsning av en opsjon i den tidligere kontrakten, og avtalen om industrielt samarbeid vil øke tilsvarende verdien på opsjonen som blir utløst.

P2559 Landbasert transportstøtte

Komiteen registrerer at anskaffelsen i prosjekt 2559 bygger på rammeavtale som tidligere er inngått om leveranse av nye lastevogner. Komiteen noterer seg at kostnadsrammen inneholder midler til gjenanskaffelser for donerte lastevogner til Ukraina.

P8051 Oppgradering av Very Low Frequency (VLF) Novik

Komiteen noterer seg at prosjektets hovedmålsetting er å sikre Norge og NATO en moderne og pålitelig VLF-kapasitet for å støtte nåværende og ny ubåtkapasitet. Komiteen merker seg at innkjøpet av radiosenderen med tilhørende utstyr vil bli gjennomført som et direktekjøp i tråd med «Anskaffelsesreglement for Forsvaret». Videre at det i sammenheng med anskaffelsen vil være krav om å inngå en avtale om forsvarsindustrielt samarbeid med leverandøren før hovedkontrakten blir undertegnet.

P8164 Modernisering av kryptoløsninger

Komiteen noterer seg at prosjekt 8164 Modernisering av kryptoløsninger skal erstatte dagens IP-kryptosystem som kan benyttes på stasjonært, utplasserbart og mobilt nivå i Forsvaret og andre deler av forsvarssektoren. Komiteen merker seg at innkjøpet av høygraderte kryptoløsninger vil bli gjennomført som en direkteanskaffelse gjennom en norsk industripartner i tråd med «Anskaffelsesreglement for Forsvaret».

Evenes – fasiliteter for maritime patruljefly

Komiteen registrerer at prosjektet har hatt forsinkelser og uforutsette store kostnadsøkninger under

prosessen. Videre at prosjektet har vært endret i omfang og innretning.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at proposisjonen, i tillegg til de nye materiell- og EBA-prosjektene, også omfatter en rekke pågående prosjekter der omfanget endres som følge av kostnadsøkninger. Det gjelder ikke minst investeringsprosjektet Evenes – fasiliteter for maritime patruljefly. Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti og Rødt var mot nedleggelsen av Andøya flystasjon og overføring av maritime patruljefly til Evenes, ikke minst på grunn av advarsler om at prosjektet ville medføre langt høyere kostnader enn det som ble forutsatt da vedtaket ble gjort i forbindelse med behandlingen av langtidsplanen i 2016 (jf. Innst. 62 S (2016–2017)). Disse medlemmer viser til at den tilrådte kostnadsrammen var på 1 979 mill. 2023-kroner, men at kostnadsrammen nå foreslås økt til 3 117 mill. kroner. Disse medlemmer er sterkt kritiske til hvordan denne saken har vært håndtert, både med tanke på kostandsutviklingen og manglende ivaretagelse av personell og kompetansemiljøet på Andøya. Disse medlemmer merker seg at kostnadsøkninger ut over opprinnelige planrammer for investeringsprosjekter i forsvarssektoren snarere fremstår som en regel enn unntak, og at dette bidrar til å gjøre gjennomføring av LTP og annen aktivitet i Forsvaret vanskeligere. Flere av enkeltprosjektene som har medført økte kostnader, har vært undersøkt og evaluert blant annet av Riksrevisjonen, men etter disse medlemmers mening er det nødvendig med en mer helhetlig evaluering eller undersøkelse for å finne rotårsakene til dette problemet og gjøre noe med det.

Ørland – utbedring av hovedrullebanen

Komiteen merker seg at det i prosjektet har fremkommet utfordringer knyttet til blant annet dekke på rullebanen, og at dette har medført ytterligere kostnader for prosjektet.

Ørland – ytre perimeter

Komiteen noterer seg at det under behandlingen av prosjektet har vist seg at det er nødvendig å øke projektrammen for å kunne gjennomføre fase fem og ferdigstille etableringen av ytre perimeter. Komiteen merker seg at forventet overlevering av prosjektet er innen utgangen av 2025.

Oppfølging av anmodningsvedtak

Komiteen merker seg at Forsvarsdepartementet nå utreder behovet for lovforankring, og at dette skjer i dialog med Utenriksdepartementet og Justis- og bered-

skapsdepartementet. Regjeringen tar sikte på å informere Stortinget om saken våren 2024.

Gjenanskaffing av materiell som er donert til Ukraina

Komiteen noterer seg at der det ikke er naturlig å utvide rammen i eksisterende prosjekt til gjenanskaffelsene, vil dette løses med å opprette egne investeringsprosjekt, eller som driftsanskaffelser.

Informasjonssak om amerikanske investeringer i infrastruktur på Rygge flystasjon

Komiteen merker seg at etter forespørsel fra amerikanske myndigheter i januar i år godkjente regjeringen de amerikanske investeringene i infrastruktur på Rygge flystasjon. USA har estimert deres samlede investeringskostnader til å være om lag 2 mrd. kroner og vil selv dekke 100 pst. av oppføringskostnadene. Komiteen noterer seg at etter at infrastrukturen er ferdig, vil den bli norsk eiendom, men amerikanske styrker vil ha bruksrett. Med unntak av lagerfasilitetene, som vil være for eksklusiv amerikansk bruk, vil også norske og andre allierte styrker kunne benytte infrastrukturen. Driftskostnader vil bli fordelt pro-rata.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til proposisjonens informasjonssak om amerikanske investeringer i infrastruktur på Rygge flystasjon. Rygge flystasjon er et av de fire såkalt «omforente områdene» som ble etablert da tilleggsavtalen om forsvarssamarbeid mellom Norge og USA, Supplementary Defense Cooperation Agreement (SDCA), trådte i kraft. Disse medlemmer viser til baseerklæringen fra 1949, der daværende regjering uttrykte at den ikke ville «tiltre noen overenskomst med andre stater som innebærer forpliktelser for Norge til å åpne baser for fremmede maktens stridskrefter på norsk territorium så lenge Norge ikke er angrepet eller utsatt for trusler om angrep», og at tilleggsavtalen som ligger til grunn for USAs investeringer i infrastruktur på Rygge flystasjon, undergraver det som har vært hovedprinsippet i basepolitikken uttrykt i denne baseerklæringen. Disse medlemmer viser videre til at Sosialistisk Venstreparti og Rødt stemte mot å gi samtykke til inngåelse av denne avtalen ved behandling av Prop. 90 S (2021–2022), og viser videre til Sosialistisk Venstreparti og Rødts merknader i Innst. 395 S (2021–2022) som redegjør nærmere for dette standpunktet, der et sentralt element er at avtalen åpner for at amerikanske styrker på administrativt nivå kan gis rett til å nekte norske inspektører tilgang til deler av områdene, noe som vil fra ta Norge mulighet til å kontrollere at USA respekterer

Norges reservasjon mot lagring og utplassering av kjernefysiske våpen. Disse medlemmer understreker at en slik eksklusiv tilgang til og bruk av områdene innebærer å avgi suverenitet til en annen stat på norsk jord, noe som også kan bety at norske myndigheter ikke gis innsyn i hva områdene brukes til mer generelt, herunder hva slags personell som oppholder seg der, hvilke våpentyper som lagres der, og om det holdes fanger på området.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det er opp til den til enhver tid sittende regjeringen å definere basepolitikken innhold, så vel som andre selvpålagte, nasjonale restriksjoner. Flertallet vil understreke at disse ikke er konstante, men har vært i utvikling helt tilbake til Norges inntreden i NATO i 1949. Flertallet mener det er av avgjørende betydning for Norges sikkerhet at de selvpålagte restriksjonene, inkludert basepolitikken, forblir nettopp selvpålagte.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil understreke at den svært alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen medfører en ytterligere skjerpet risiko for russisk utøvelse av press mot Norge og norske interesser i nordområdene. Dette flertallet viser til at Russland de seneste årene har økt presset mot Norge, og stadig forsøker å flytte de sikkerhetspolitiske gjerdestolpene for å begrense norsk og alliert handlingsrom i nordområdene, og dermed svekke Norges sikkerhet. Dette flertallet viser her til flere russiske utspill de seneste årene, med krav om «konsultasjoner» med norske myndigheter om norsk myndighetsutøvelse på Svalbard, intensiverte russiske forsøk på å påvirke det offentlige ordskiftet om norsk basepolitikk, og tiltakende russiske protester mot fullt ut legitime, lovlige og i god tid varslede NATO-øvelser på norsk territorium.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, vil her understreke at ved å ikke anerkjenne at basepolitikken defineres av den til enhver tid sittende regjeringen, risikerer man blant annet å gi det stadig farligere og mer uforutsigbare russiske regimet økt innflytelse over norsk utenriks-, sikkerhets-, og forsvarspolitik. Flertallet vil understreke at dette utelukkende vil skade norske interesser, og ikke bidra til lavere spenning i nord.

Flertallet understreker at det ikke medfører riktighet at tilleggsavtalen om forsvarssamarbeid med USA (SDCA) «undergraver det som har vært hovedprinsippet

i basepolitikken», slik Sosialistisk Venstreparti og Rødts medlemmer hevder. Flertallet viser her til Prop. 90 S (2021–2022):

«Kjernen i basepolitikken er at Norge ikke vil tiltre «noen overenskomst med andre stater som innebærer forpliktelser for Norge til å åpne baser for fremmede makters stridskrefter på norsk territorium så lenge Norge ikke er angrepet eller utsatt for trusler om angrep». Basepolitikken har ikke vært til hinder for omfattende alliert militær aktivitet i Norge i fredstid. Allerede 21. februar 1951 fastslo daværende forsvarsminister Jens Christian Hauge i Stortinget at norsk basepolitikk ikke var til hinder for å bygge ut militære anlegg «slik at de er skikket til umiddelbart å ta imot og underholde på effektiv vis allierte stridskrefter som overføres til Norge for å bistå med forsvaret av landet.»

Videre ble det slått fast at basepolitikken ikke var til hinder for

«at Norge deltar i allierte fellesøvelser eller tar imot kortvarige besøk av allierte stridskrefter allerede i fred».

Denne linjen ble gjentatt og ytterligere konsolidert i 1977 da den daværende regjering fastslo at Norges selvpålagte begrensninger ikke hindret etablering av

«lagre av ammunisjon og utstyr, forsyninger o.l. for allierte styrker».

Endelig fastslo regjeringen at basepolitikken

«selvsagt ikke [må] forstås slik at tiltak som ikke uttrykkelig er nevnt, nødvendigvis vil ha basepolitikken som hinder. Regjeringen vil løpende måtte vurdere de praktiske tiltak i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk».

Flertallet viser videre til at det i samme proposisjon slås fast at all amerikansk aktivitet etter tilleggsavtalen skal skje med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og Norges folkerettslige forpliktelser, herunder norsk kjernevåpenpolitikk:

«Videre understrekes det at all amerikansk aktivitet på norsk territorium i henhold til avtalen skal skje med full respekt for norsk suverenitet, norske lover og Norges folkerettslige forpliktelser, herunder når det gjelder lagring av visse våpentyper på norsk jord. Bestemmelsen fastslår videre at ingenting i avtalen endrer den norske basepolitikken eller norsk politikk med hensyn til lagring eller utplassering av kjernefysiske våpen på norsk territorium.»

Flertallet viser til at krigsforberedelser i fredstid i form av infrastrukturinvesteringer, i dette tilfellet amerikanske investeringer i infrastruktur på Rygge flystasjon, historisk har ligget trygt innenfor basepolitikken, jf. Prop. 90 S (2021–2022):

«Det har ikke vært aktuelt å tillate permanent stasjonering av allierte stridskrefter i Norge i fredstid. I tillegg har alliert virksomhet i Norge i hovedsak vært begrenset til aktiviteter som forbereder forsvaret av

Norge og NATO i krise eller krig. SDCA skriver seg inn i denne forsterkningstradisjonen og må forstås på bakgrunn av en gradvis og omfattende avvikling av alliert infrastruktur i Norge i 1990-årene, i tillegg til et forverret sikkerhetsklima siden 2014. Avtalen er en nødvendig forutsetning for amerikanske infrastrukturinvesteringer i Norge, noe som er avgjørende for at Norge skal kunne motta hjelp i krise eller krig. Historisk har det ligget trygt innenfor rammene av basepolitikken å styrke forberedelsene i fredstid basert på slike betingelser.»

Tallet på norske F-35-fly på Luke Air Force Base (AFB)

Komiteen tar til etterretning at Forsvaret nå har funnet det nødvendig å endre tallet på fly stasjonert på Luke AFB i USA til utdanningsformål til seks fly etter 2025.

Ambisjonsnivå for FOC kampflyvåpenet

Komiteen registrerer at Luftforsvaret arbeider for å oppnå full operativ evne for kampflyene. Komiteen merker seg at Forsvaret fortsatt har som mål å oppnå full operativ evne i 2025.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til informasjonssak om ambisjonsnivå for FOC for kampflyvåpenet, der det fremgår at det kan bli nødvendig å utsette tidspunkt for FOC eller justere det operative ambisjonsnivået for kampflyvåpenet. Disse medlemmer viser videre til gjentatte undersøkelser fra den amerikanske riksrevisjonen GOA av kampflyet F-35 og støttefunksjoner, som peker på flydeler som går i stykker oftere enn forutsatt og erstattes for sent, og at dette gjør at kampflyene ikke oppnår den operative evne som er forutsatt, og frykter at dette også gjør seg gjeldende i det norske kampflyvåpenet.

Infrastruktur og støtte for kampflyvåpenet

Komiteen noterer seg at den globale løsningen for logistikkstøtte, Global Sustainment Solution (GSS), nå er etablert. Komiteen registrerer at sent høsten 2022 åpnet Norge sitt depot for motorvedlikehold på Rygge. Komiteen merker seg at Forsvarsdepartementet har gitt forsvarssjefen ansvar for å prioritere innenfor de ulike forsyningsklassene og fordele tildelte midler for å oppnå mest mulig operativ effekt av tiltaket.

Komiteen noterer seg at utfordringen knyttet til effektiv styrkeproduksjon på Ørlandet i forbindelse med at antallet fly er større enn antallet oppstillingsplasser, nå er løst, og at tiltak for vern og sikring av Evenes flybase ble sluttført i 2022.

Komiteen registrerer prosjektene knyttet til anskaffelsen av en antidronekapasitet (Counter-UAS) til

Forsvaret og elektrooptiske sensorer i luftvernsystemet NASAMS.

Komiteens medlem fra Rødt viser videre til informasjonssak om infrastruktur og støtte for kampflyvåpenet, der det redegjøres for fremtidige anskaffelser til basevern, deriblant antidronekapasitet og oppgradering av elektrooptiske sensorer til luftvernsystemet NASAMS. Dette medlem understreker at dette langt fra er nok til å sikre kampflybasene mot trusler fra luften, og at i gjeldende plan for fremtidige anskaffelser til forsvarssektoren (FAF) 2022–2029 skal en planlagt oppgradering av baseforsvar på Ørland, Evenes, Rygge og Bardufoss, anslått til å koste 450–700 mill. kroner, først starte i 2026, mens luftvern mot ballistiske missiler ikke en gang er nevnt i planen som gjelder til 2029. Dette medlem viser til Rødts representantforslag der det fremmes forslag om ytterligere strakstiltak for å styrke Norges luftvern, og om at det i arbeidet med ny langtidspan for Forsvaret vurderes å fremskynde utvidelsen og oppgraderingen av eksisterende luftvernsystemer samt anskaffelse av langtrekkende luftvern i forhold til gjeldende anskaffelsesplan (FAF) 2022–2029.

Dette medlem viser til at Rødt var mot valget av F-35 for det norske luftforsvaret, men at det nå som flyene er ankommet og har tatt over for F-16, bør være en prioritet å sikre tilstrekkelig luftvernbeskyttelse til at kampflyene ikke blir lett bytte for angrep fra fly og missiler allerede før de tas i bruk. Dette medlem viser videre til at Rødt har foreslått å stanse kjøpet av de siste gjenværende flyene, og at dette kan gi økonomisk rom for å prioritere personell og luftvern som sikrer at flyene faktisk kan tas i bruk for å forsvare Norge i krise eller krig.

Komiteen tar til etterretning at regjeringen, som et tiltak for å holde på kritisk kompetanse i Forsvaret, har foreslått at personell på kontrakt om tilsetting til fylte 35 år kan beholde opptjent bonus, samtidig som de søker seg til og blir gitt ansettelse til fylte 60 år. Tiltaket er avgrenset til å gjelde ut 2023.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt merkar seg departementets informasjon om at Noreg har ein liten driftsorganisasjon per fly samanlikna med andre land, og at det er ein risiko for at det ikkje vil vera tilstrekkeleg personell for å oppnå full operativ evne i 2025. Særleg er tilgangen på teknikarar utfordrande. Desse medlemene meiner at det trengst meir kraftfulle tiltak både for å rekruttera og halda på kritisk kompetanse enn det regjeringa varslar. Når det manglar personell til å halda flya operative, gir det lite meining å halda på vedtaket om å leggja ned Luftforsvarets skolesenter på Kjevik. Det er nettopp på Kjevik at den flytekniske kompetansen finst og blir

utdanna, og ei flytting av senteret vil bety at fagmiljøet blir ytterlegare svekka.

Komiteen noterer seg at Prosjekt 2079 Levetidsforlenging luftvarslingsradarer (sammen med andre tiltak) har hatt positiv effekt på tilgangen på luftvarslingsradarene. Videre er det signert kontrakt for Prosjekt 2078 Sensorer for militær overvåking av luftrom. Komiteen merker seg at Norge ikke planlegger å ta i bruk ACCS nasjonalt, og at nasjonal luftkommando og -kontroll blir modernisert gjennom Program Mimi.

NATOs vurdering av Norge

Komiteen merker seg de anføringer som fremkommer i NATOs evaluering av det norske forsvaret. Det nevnes blant annet at noen viktige kvantitative og kvalitative mangler vedvarer, og at de har potensial til å undergrave kampkraft til Hæren, Marinen og Luftforsvaret. Dette er spesielt problematisk ettersom Norge er en potensiell frontlinjestat. Disse manglene kan potensielt kreve at andre allierte plukker opp noe av Norges del av Alliansens byrde. Komiteen registrerer også at det forventes at brigaden ikke oppnår FOC før i 2032, åtte år senere enn ønsket. Komiteen noterer seg at etter dagens planer vil Norge ikke nå 2 pst.-målet innen 2024, og at nedgangen i forsvarsutgiftene i 2021 frem til 2023 reelt sett er bekymringsfull.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, noterer seg at i sum må Norge forplikte seg til enda høyere prioritet, innsats og ressurser enn antydnet så langt for å sikre at alle NATOs kapabilitetsmål implementeres i sin helhet og i tide, med særlig fokus på å ta opp den kapabilitetsprioriteten som de allierte forsvarsministrene er enige om.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at regjeringen, etter at vurderingen ble fremlagt, har lagt til grunn en opptrappingsplan for forsvarsbudsjettet med mål om å nå 2 pst. av BNP til forsvarsformål innen 2026. Dette vil kun i beskjeden grad styrke Forsvaret, og er langt unna Forsvarets reelle behov slik det er konstatert av Forsvarskommisjonen. Disse medlemmer mener Forsvarskommisjonens konklusjoner og anbefalinger bør legge grunnlaget for finansieringen av Forsvaret i årene fremover.

Investeringsprogrammet for utbygging av Evenes flystasjon

Komiteen noterer seg at Forsvarsdepartementet vil komme tilbake til Stortinget i Prop. 1 S (2023–2024)

med informasjon om hvorledes økningen av kostnadsrammen for fasiliteter for maritime patruljefly, og utviklingen i den totale prosjektporteføljen, vil påvirke totalkostnaden som er lagt til grunn for Evenes-programmet. Komiteen merker seg at Forsvarsbygg sammen med Avinor og flyselskapene vil vurdere tiltakene i rapporten knyttet til hvorledes en kan redusere risiko for at farlige situasjoner kan oppstå.

Regjeringens valg av leverandør av stridsvogn

Komiteen tar til etterretning at regjeringen 3. februar 2023 kunngjorde at den hadde vedtatt å kjøpe 54 stridsvogner av typen Leopard 2 fra den tyske produsenten Krauss-Maffei Wegmann, og at det er lagt inn en opsjon for kjøp av ytterligere 18 vogner. Komiteen merker seg at stridsvognene er forventet levert fra 2026. Det er planlagt innføring av vognene i 2026–2031. Anskaffelsen er innenfor kostnadsrammen på 19,7 mrd. kroner som er fastsatt av Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser viktigheten av anskaffelsen av nye strids-

vogner. Det er Hærens viktigste kampvåpen og er en bærebjelke for brigaden. Moderne stridsvogner utgjør en vesentlig kapasitet for landoperasjoner. Ved anskaffelsen av tyske stridsvogner vil Norge ha samme type stridsvogner som våre nordiske naboer og nære allierte. Et samarbeid med Finland og Sverige vil kunne gi store fordeler både når det gjelder øving, trening og vedlikehold. Den kombinerte forsvarsevnen vil styrkes, og det vil kunne gi økonomiske innsparinger. Anskaffelsen gir også store positive ringvirkninger for norsk forsvarsindustri og norske arbeidsplasser. Industrisamarbeid, fremtidig vedlikehold og videreutvikling av plattformen med tilhørende våpensystemer vil gi industrien gode muligheter til å utvikle seg videre. Det er viktig å bygge videre på felles løsninger innenfor NATO, og denne anskaffelsen vil knytte oss nærmere et slikt samarbeid og gi tettere samarbeid industrielt med Tyskland. Disse medlemmer mener det er viktig at regjeringen aktivt søker å gi norsk forsvarsindustri kontrakter og prosjekter som styrker norsk industris evne til å hevde seg internasjonalt. Det legges til grunn at industrisamarbeidet gir oppdrag til norsk forsvarsindustri tilsvarende anskaffelseskostnaden.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Forsvarsdepartementet i 2023 kan:

1. Starta opp følgjande nye investeringsprosjekt:

Prosjekt	Kostnadsramme
P1129 Maritim helikopterkapasitet	11 983 mill. kroner
P5230 Artilleriammunisjon 155 mm	4 245 mill. kroner
P6624 Levetidsforlenging Indre kystvakt (IKV)	592 mill. kroner
Ørland – eigeendom, bygg og anlegg til luftvern	446 mill. kroner

2. Endra følgjande investeringsprosjekt:

Prosjekt	Kostnadsramme
P5045 Brupanservogn	1 284 mill. kroner
P5049 Ingeniørpanservogn	2 123 mill. kroner
P5430 Bergepanservogn	1 330 mill. kroner
P5475 Elektroniske mottiltak (EMT)	1 262 mill. kroner
P2559 Landbasert transportstøtte	2 246 mill. kroner

Prosjekt	Kostnadsramme
P8051 Oppgradering av <i>Very Low Frequency</i> (VLF) Novik	1 354 mill. kroner
P8164 Modernisering av kryptoløysingar	2 282 mill. kroner
Evenes – fasilitetar for maritime patruljefly (MPA)	3 117 mill. kroner
Ørland – utbetring av hovudrullebana	960 mill. kroner
Ørland – ytre perimeter	713 mill. kroner

II

Forsvarsdepartementet får fullmakt til å justera kostnadsrammene i takt med prisstigninga og som følgje av endringar i valutakursane.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 23. mai 2023

Ine Eriksen Søreide

leder

Christian Tybring-Gjedde

ordfører

